

Zdaj bo tudi vsakemu umnemu kmetovavcu očitno, da apno ni gnoj vselej in za vsako zemljo dober, in da je gotova resnica, ako ga ta hvali na vso moč, uni zametuje in graja. Vsaka reč se mora na tanko poznati, da ne mahamo le po eni strani!

Razun na težki in leni zemlji, ki nima nič pravega življenja v sebi, bo apno zavolj svoje razjedljivosti na vsaki zemlji kaj dobro storilo, ktera ima dosti rastlinskih ostanjkov v sebi, namreč korenin, listja ali družega gnoja, — zato ima na novinah in celinah iz gojzda, spašnika ali senožeti v njive preoranih, in na zemljiših, kjer je šota (Torf), in na močirjih, če so poprej posušeni bili, kaj veliko moč. Če hočemo narediti, da nam kaka mlada rastlina prav hitro na kviško gré, pognojimo jo z živinskim gnojem in potrosimo ta gnoj z apnom: vidili bomo tako rekoč rastlino rasti; tako hitro bo šla na kviško. (Dalje sledi.)

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Telesne prednosti živali.

Pri natanjnejšim ogledovanju živalskega telesa najdemo razne prednosti in ročnosti, ki jih pogrešamo na svojem telesu. Ne dá se tajiti, da je telo žival veliko trdnjše, krepkejše in obstojniše. Mnoge živali so v stanu, kakor hitro na svet pridejo, se vsih svojih udov poslužiti, si hrane iskati in po nagonih ravnati, ki jih je Stvarnik v njih duše vtisnil. Strašnim boleznim, ki človeško naravo tako pogostoma razdevajo, niso podvržene. In kako ročne so v svojem gibanju in v rabi svojih počutkov! Kako tenek ali oster je njih voh, kako biester njih vid, kako urno njih gibanje — naj že letajo ali tekajo! In če še veličansko, sila umetno zrast nekterih živali prevdarimo, se pokaže, da smo gledé svojega telesa malo pred živalmi, in da nas živali v marsikakšnem obziru še presežejo.

Bili so ljudje, ki so tožili zoper to zmožnost živalsko. Menili so, da imajo uzrok nezadovoljni biti, dá jim ni Bog hitrosti ptičev, moči konj, preširljivega voha psov, bistrega vida orlov in gibčnosti jelenov dodelil. Al taki ljudje so le po nespameti in nevednosti nezadovoljni. Ko bi vrednost razumne človeške duše prav ceniti vedili, bi svoje prednosti pred vsimi sposobnostmi živali lahko spoznali. Zakaj je dal Stvarnik brezumnim živalim nekatere posebne telesne lastnosti? Zakaj jim je dal take znamenite krepke ude in počutke in tako izverstno urnost v gibanju njih telesa? Zakaj je vsadil v njih duše tako čudovit nagib po živežu? — Iz nobenega družega uzroka ne, ko da bi jim pomanjkanje razuma in družih dušnih sposobnost, ki jih je nam dodelil, nekoliko namestil. Mi se po svojem razumu mnogih bolezin lahko obvarjemo, se mnogih nevarnost lahko ognemo, mnoge bolezni in slabosti svojega telesa lahko odvernemo ali saj zlajšamo, če se zdravičnih vodil deržimo in zdravičnih pomočkov poslužimo. Po svojem razumu uživamo lahko brezštevilne vgodnosti, in prijazna druževnost nam pomaga naše blagostanje mnogoverstno pospešiti. — Živali so brez vsih teh sposobnost, ker neprecenljive dobrote razuma nimajo. Stvarnik bi bil tedaj s to nižjo versto svojih stvari neusmiljeno ravnal, ko bi jim ne bil za toliko zgubo nekakšnega odškodovanja podelil. Zato je bil v razdelitvi nekterih telesnih prednost nekako darljiviši do živali, ko do ljudi. Dal jim je njih raznim potrebam primerne podobe, naprave in počutke. Dal jim je nekakšne nagone in ročnosti v gibanje, v brambo, v prerejo in za tisuč potreb njih življenja, ka-

koršnih mi nimamo, ki jih pa tudi lahko pogrešamo, ker smo namest njih še veliko važniše prednosti prejeli.

Občuduj, dragi moj, tudi v tem modro in dobrotljivo previdnost božjo za ljudi.

Zgodovinske pisma.

Pervo pismo.

V imenu „Krajna“, po latinski „Carnia“.

Ob Kristusovih časih je od Nadeže do Save segala Krajna ali Karnia. Iz popisovanja noriških granic se vidi, da je Krajna segala od Italije proti iztoku čez en kos Furlanskega, čez Goriško, čez Vipavo, čez verhiške, poljanske, iderske, žerovske in tolminske hribe in čez Juljovco, notri do Save. V nje jugu je bila teržaška okolica, gore Rebernica, Nanos, pustojnski in planinski hribi. Pivka in Pustojna pa ste že na japuškem svetu. V severji so bile krajnske planine Krajnica (latinski „Alpes Carnicae“), kar je bilo dalje, je bil že Norik. Eginhard spričuje, da je bila Krajna med Sočo in Savo. On jo torej proti zapadu nekoliko ožje dela, kot se kaže, če stanovanja Krajnov (Karnov) in nekdanjih italških mejnikov premislimo. Ob krajnskih gorah v severji so Krajni s svojo Krajno nad današnje Veneško segali. Vsi Venedi ali Vindi, kar jih je v Krajni v Noriku, v Japudii in v Istrii stanovalo, so se zvali Krajni, pa po krajih so imeli zraven še semtertje različne imena, le v Krajni so bili κατ'εξοχην Krajni ali Krajnci. Zato je tudi Pavel Diakon, ko se je bilo že pozabilo, da so se Venedi, kateri so bili že ob njegovih časih Slovenci imenovani, iz Veneškega v Krajno in v tod okoljne dežele naselili, rekel: „Carniola Sclavorum patria“, to je, Krajnsko domovina Slovincov (L. LII.); pa saj je bila Krajna tudi res domovina Slovincov, če tudi ne tistih, ki so bili najpred v Evropi.

Od kod je torej ime te dežele? Če iz Veneškega ali od Ogleja sém prideš, zagledaš gore, ki ti kažejo kraj ali okraj, to je, konec, mejo ali obrob ravnega sveta. Naši spredniki pa so se bili tako resnično iz Veneškega proti temu okraju naselili, kakor resnično so bili Venedi ali Vindi imenovani. Se vé da so tudi te gore in ta svoj novi dom po kraji ali okraji imenovali. Kraj ima pa pri nas Slovincih mnogoteri pomen. Tako pravimo: 1. Kraj morja, kraj suhega, v kraj beži, da te ne povozimo, tebe še ne bode kraj, dokler imaš toliko zalog; — tū nam kraj pomeni toliko kot konec, rob, obrob, stran (po nemški: das Ende, der Rand, die Seite). 2. Pa tudi pravimo: to je lep kraj, to mesto leži v lepem kraji, v našem kraji je taka navada; — tū nam kraj pomeni deželo, okolico (po nemški: der Ort, die Gegend).

Od „kraj“ v prvem pomenu, če se ne motim, so imena Krajna (Carnia), Krajni ali Krajnci (Carni) in Kraj, Okraj (Oera) ime gore. Dežela Krajna je bila pri kraji Italije ali Veneškega, pod krajem ali okrajem visocih planin. En oddelk teh planin, to je tisti, kjer je cerkev svetega Duha nad Podkrajem, se še dandanašnji zove Kraj. Latinsko ime Oera tudi ni družega kot po latinski izrečeno ime Kraj ali Okraj. Ker se vse to pogorje s svojim kernom Krajem ali Okrajem, kakor na kraji sveta, kaže, se je zvalo tudi Krajne, Krajnica, na Krajncih, ali krajnske planine (Alpes Carniae). Čez Okraj je peljala rimska cesta iz Ogleja proti Emoni. Dežela pod Krajem ali krajna dežela se je imenovala tudi Krajna; nje bivavci so bili in so še Krajni ali Krajnci. Tujci dvoje tihnic od začetka naših besed skupaj radi razločijo; tako pravijo Madžarji klobasi kolbas, Nemci bregu Berg, Latini tlam tellus. Ravno tako so Rimljani iz Krajna napravili Carnia; namest Alpes crai-

nicae so rekli Alpes carnicæ, Krajnim bivavcem so déli Carni. Enako so zgovarjali in zgovarjajo še Nemci die Karner namest die Krainer, die Karnischen Alpen namest die Krainischen Alpen. Da so se pa od poznejših Krajncov in od Krajncov v ožjem pomenu Nemci vendar sčasoma boljšega zgovarjanja privadili in nam die Krainer, ali saj die Kraner pravijo, od tega bode pozneje priložnost nekoliko reči.

Pravo ime nekdanjega in tudi zdanjega Krajnskega je Krajna, kar se kaže tudi iz tega, da je še dandanašnji okolica med Ribnico in med Žuženberkom imenovana Suha Krajna; to nazvanje predpostavlja mokro Krajno ali saj eno Krajno κατ' ἔξοχον. Po slovenskem svetu je še več okolic ali dežel imenovanih „Krajna“ ali „Ukrajna“. Krajnski Slovenci zovemo pokrajna kakos dežele ob kakem kraju, okrajna nam je kos dežele okoli kakega mesta ali kaka večja okolica. Po planini Kraj, ali zato, ker je bila na kraju ravnega sveta, je imela Krajna s svojimi Krajnimi ali Krajnci ime. Da je pa ta dežela od „kraj“ ali po hribih ime dobila, ni nič posebnega. Že pred je bilo omenjeno, da je več dežel od „kraj“ nazvanih. Enako je več dežel po hribih imenovanih. V mali Aziji je imela nekdanja Olimpena ime po Olimpu; Tračija v Evropi se je zvala tudi Hemonia po Hemi; Horvatija s Horvati ima ime po Horbih; taka je tudi s Černo Goro.

Pozneje bomo tudi na to prišli, da so po gorah tudi imena Koroško, Korošci in Goratan.

(Konec 1. pisma sledi.)

Ogled po slovenskih krajih.

Istrijani okoli Pole.

V mojem dopisu iz Pole v 22. listu sem rekel, da lastne narodovnosti v Poli ni; to pa ne velja od cele Istrije, ker bolj v srecu te deželice živi še narod, ki je bil prvi, ki je tukej stanoval. Veliko je sicer moral prestati v nekdanjih časih, vendar je ostal v kljub vsem stiskam in prekucijam narod neoskrunjen, kterega šege slavlanske so se celó zaplodile tudi med ljudi drugih narodov. Šege domače pa so korenine, iz kterih izrase cvet in sad potreben k človeškemu blagostanju. Kakoršno obnašanje se najde pri lastnih družinah, takošen je značaj celega (neoskrunjenega) naroda, — v družini so vsajene sreča, blagostanje in moč ljudstva. — Čeravno se kakšenkrat zgodi kaj nemilega, čeravno hudo vreme in toča skazite lepo cvetečo drevje, čeravno jesen in zima poškodjete zemljo, naredi to le škodo minljivo, ker drevje bo spet cvelo in zemlja bo pomladi spet donesla raznim rastlinam novo življenje.

Obernimo se zdaj spet k Istrii — primorski deželi. Ta dežela, akoravno majhna, je gotovo v moralnem smislu bogatejša od drugih bolj velicij dežel. Ona ima sicer stérme, gole gore, velike, kamnitne ravnine, da se je čuditi: zakaj se je človek tukaj vselil; pa vidijo se tukaj tudi lepe polja, bogati vinogradi in gorice nasa-jene z oljko. Take različnosti imajo tudi prebivavci teh krajev. Bogastvo, obraženost in gospodarstvo se ver-stijo z nemarnostjo, revšino, zarobljenostjo in, bi rekel, tudi s sužnostjo. Meščan je večidel tergovec, in si na-kupi, kar mu je treba, iz ptujih daljnih krajev; kmeto-vavec pa si pripravi vse sam domá; on si nastriže volne in si tré predivo, ju prede, tká, in si s tem preskerbí potrebno obleko. V revnosti rojen, živí tudi večidel revno, slaba mu je hrana in prosto oblačilo; v otročjih letih ga pokriva srajca (robača) iz debelega se vé da iz domačega platna; pozimi si obleče še volnéno suknjo, velikokrat brez rokavov in gré ovčarit večidel le v takem oblačilu. Bolj odrašen dobí hlače, kapico, opanke in suknik (bruštof); v možkih letih si kupi pipico in si redí bérke. — Ovčar hodi večidel bos, na strani ima v

malem platnenem roncu kaj jedíla: ali sadja ali črnega kruha. Poleti nosi pri sebi tudi čutaro polno prešovine ali pa vode zmešane z jesihom. Opravila ima malo, hodi od bérda do bérda s svojim psom, dostikrat edinim pri-jatlom. Popoldan v vročini se vsede pod kakšno drevó v senco in piska na dude in si prepeva narodne pesme, pesme Kraljeviča Marka, pesme vojaške starih slavnih časov. On piska vselej v mehkiem glasu (moll), kar je zanimivo pri vsih Slavjanih. Kdor dude pervokrat sliši, mu ne dopadejo, — ali kmalo se človek temu piskanju privadi, da zdí se mu celó lepo. Meni dude že kaj dobro dopadejo. Ovčar se pa dostikrat tudi za kakšen germ ali za kakošno vérzel na trebuh vleže, — kdor ga tako vidi, bi mislil, da pastir je srečen in brez misli; ali to ni tako, on ima svoje skerbí, svoje želje. Raz-valine starih poslopij se mu dozdevajo čudopolne; on si misli, da bo pod temi še kadaj bogat zaklad najdel, s kterim bo dobro živel. Lepe, nedolžne otročje misli! ali lajanje psa jih podere in ovčarju spet nove skerbí napravlja.

Kuk.

Kratkočasno berílo.

Lot jezika.

(Národna bosniška povest.)

(Konec.)

Komaj se vrata zaprejo, se druge odprejo. Vstopí kadija v smehu, da skoraj počí. „Ženska, pri moji veri in musafu! take pameti še nisem vidil. Za Boga, ko bi ti bila možki, takega kadija bi v Štambulu ne bilo!“ Mejra se zahvali za toliko milost in ponudi za to uro kadijstva 15 mošinj dnarja oglobljenega Juda. Al kadija neče krajcarja, timveč ji podari še eno mošnjo po-verh.

Ona poklonivši in zahvalivši se vzame slovo; spu-stí tančico čez obraz in je bila doma pred Omerom. — Omer se je bil zamudil v kavani. Mejra ugledavši ga iz okna, da gré proti vratam, se mu začne posmeho-vati: „Lejte Omera z odrezanim jezikom!“ ter ga opo-naša mumljaje. „Ne bo dal“, odgovorí možko Omer. Ona, kakor v čudu, da ne mumljá, ga začne popraše-vati: „Kako je vendar bilo?“ „Bog in pameten kadija (in kakošen je ta kadija? — lep, ko bi ga ulil; Bog mu daj srečo!) me je pogube otel in Juda oglobil.“ „Ali je ta kadija lepši od mene“, povzame Mejra pokazavši mu 31 mošinj.

Omer se zjoka radosti v naročji svoje modre žene. Trikrat rajši jo je zanaprej imel, in slušaje njene modre svete se poprime dela ter v kratkem veliko bogastvo doseže.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz spodnjega Štajarja. Dr. Slavnoznani gosp. J. Orožen, vikar na celjski fari, že lansko leto izgo-tovljeno celjsko kroniko za natis pripravlja. Ta iz najimenitniših izvirkov v gladki slovenščini sestavljena kronika bo zraven zgodovinskega zaklada, kterega g. Terstenjak svetu odkriva, najžlahnejša jagoda, kar jih je do zdaj slovenska kniževnost rodila. Nje stežaj je celjsko mesto, pa ne samo Celjani, vsi Slovenci po Štajarskem, Krajnskem, Koroškem in Horvaškem bojo v njej, skoro vsaki za svoj rojstni kraj, toliko važnega, zanimivega in pomnenja vrednega našli, da si jo bo go-tovo vsak Slovenec omislil, kteremu je mar za svojo domovino. Res je, da se zanimivost tega dela za unajne Slovence skoro samo na dobo celjskih grofov nanaša; ali ta doba obseže celih 115 let in je v celjski kroniki jasna zvezda, ktera s svojimi žarki radovednemu Slo-ovencu njegovo domovino v 14. in 15. stoletji prijazno razsvetluje. Raznoverstne zaveze in odnošenja celjskih grofov s tedajnimi nemškimi cesarji, z unajnimi kralji,

Premišljevanje narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Koristnost hribov.

Al bi ne bilo za našo zemljo boljše, ako bi nje poveršje tako neravno ne bilo, in ko bi je toliko grozovitih hribov ne gerdilo? Podoba zemlje bi bila redniša, ljudje bi dalje vidili, ložej potovali in lahko sto družih korist imeli, ako bi zemlja povsod ravna bila. Znabiti pa, da se motim v svoji misli. Znabiti da bi morali, ako bi na poveršju zemlje hribov ne bilo, marsikaj dobrega pogrešati.

Se o tem prav prepričati, hočemo očitno koristnost hribov nekoliko prevdariti. Potem se bo samo po sebi pokazalo, ali smemo z napravo zemlje nezadovoljni biti.

Že lastne oči nam kažejo, da na hribih in gričih so studenci, ki se deloma iz obilega snega, deloma pa iz mokrih oblakov napravljajo, s katerimi so hribi vedno obloženi. Po njih se reke ohranijo.

Visoke gore, ki se od izhoda proti zahodu čez velike dežele širijo, derže sopare vkup in jih v vodo zgosté. Take gore so tedaj, tako reči, precejavnice, v katerih se hladna voda za ljudi in živali napravlja, in ki s svojo stermino rekam in potokom pad dajajo, da se lahko po vsih dolinah razširijo.

Poleg neprecenljive koristi studencov, ktere dobivajo s hribov, so še druge reči, katerih koristnost se očitno kaže. Hribi so stanovališče naj koristniših žival, in redé brez naše naj manjše skerbí mnogo mnogo žival, ki so nam s svojim mesom in s svojimi kožuh v prid. Na njih berdih rastejo drevesa, rastline in nedopovedljivo obilo zelišč in korenin, ki se v ravninah tako ne ponasajo in tudi tako dobre niso. V hribih se napravljajo rude in kovine, ki bi se v ravnih krajih, ko bi tudi v njih bile, ne množile, ker bi potrebne lastnosti ne imele.

Verh tega so hribi deželam v brambo zoper merzle severne in iztočne vetrove, so dojice nar žlahnejših vinskih tert in založnice biserov, branijo, kakor naravni nasipi, dežele silovitosti morja in viharjev — in derže znabiti zemljo v ravnotežju. Iz njih ima človek saj najlepše razglede okrog sebe, in na njih so sila prijetne lege za posamezne pohištva in za cele mesta.

Res je, da nekteri hribi so nevarni in strašni, ker strašne potrese napravljajo in ogenj in pogubo po bližnjih krajih širijo. Al premisliti je treba, da, ker žveplo, solitar in druge rude k rodovitnosti zemlje veliko pomagajo, in ker jih je v živež in v namakanje vsih rastlin treba, je tudi prav pristojno bilo, da je bila, tako reči, občna zakladnica za te reči napravljena, da bi se iz nje po zraku po vsem poveršju zemlje delile in širile. In čeravno so s tem nektore neugodnosti združene, se ne smé vendar zastran njih višja modrost in dobrotljivost grajati, ker jih neprecenljive dobrote dalječ presežejo. Ko bi hribov ne bilo, bi ne bilo tudi mnogoverstnega kamnja in mnogoverstnih rud; in vse reke, vse jezera in vsi studenci bi zginili. Celó morje bi moralo smerdljiva luža biti. Mnogo najlepših in najkoristniših rastlin, in mnogo plemen žival bi popolnoma pogrešali. In revno in žalostno bi živeli, ako bi nam ena sama teh reči odvzeta bila. Tako povikšujejo tedaj tudi hribi modrost, vsigamogočnost in dobrotljivost božjo.

Zgodovinske pisma.

Pervo pismo.

O imenu „Krajna“, po latinski „Carnia“.

(Konec.)

Iz do zdaj rečenega lahko spoznamo, da je bolj prav pisati Krajnsko, Krajna, Krajnec, Kraj-

nica, Krajn (to je, prikrajno mesto), kot pa Kranjsko, Kranja, Kranjica in Kranjec, ter Kranj *). Kdor pa tají, da se j v teh besedah ne najde, tak naj li verjame, da nobenega pravega Krajnca ni slišal teh imen izgovarjati, ali pa da so ga ušesa goljufale.

Misli pa kdo: Krajna, Krajni, Krajnci itd. ne more biti od „kraj“, ker Krajnci krej namest kraj zgovarjamo, tisti naj vé, da Krajnci v sklanjanji zgovarjamo dalje krája, krāju, krájem itd. z dolzim á. Ravno tako je dolgo zategnjeni a v vsih besedah, ki so od korenine „kraj“ izpeljane, n. pr., v krajec, krajevina. Nikoli nobeden ne réče: krejec kruha, krejovina od sukna ali per kreji hodim. Ko so pa nekoji Nemci pisali Krein ali Chreine, se je li zato zgodilo, ker oni ei kot ai ali aj zgovarjajo.

Nemci so za Latini, ali po tem ko so sami imeli navado slovenske imena po tuje zgovarjati, Krajni m rekli „die Karner“ in so še do današnjih časov to ime za Korošce ohranili, ko so zraven tega poznejši čase Krajnce bolj slovenščini primerjeno začeli „die Krainer“ ali „Kraner“ namest „Karner“ imenovati. Krajni ali Krajnci (lat. „Carni“, nemški „die Karner“ ali „Krainer“) smo pa prav za prav vsi Slovenci, kar nas na Krajnskem, v Goratani, okoli Tersta, na Goriškem, v Istrii in na Štajarskem biva, akoravno nismo vsi Krajnci v ožjem pomenu, ne Korošci, ne Štajarci itd.

V tem širocem pomenu Krajne bi se slovensko narečje ali naš slovenski jezik imel imenovati krajnski jezik, po latinski lingua carnica (pa ne lingua carniolica), po nemški die windische Sprache ali pa tudi die krainische ali karnische Sprache, da bi ga od českega, ruskega, poljskega in serbskega ločili, ker slovenski so ti vsi. Ljudstvo ga ne imenuje tje v en dan krajnskega. Slovenščino pa v ozkem pomenu krajnski jezik zvati, kakor bi jo samo današnji Krajnci ali Krajnci v ožjem pomenu govorili, bi bila sebičnost. Prilog „slovenski“ ni nič družega kot to, kar „slovanski“ ali „slavjanski“, in ni dovolj določiven, če od našega jezika posebej hočemo govoriti. Nemci nam prav dejo „die Winden“ ali „Windischen“, in naš jezik prav določijo ga zvaje „die windische Sprache“.

Ti moji vidi se bodo mnogim čudni zdeli, tudi meni se je kaj tacega čuti pred nekaj časom čudno zdelo, pa ne sebičnost, ampak povestniške premišljevanja so me h tim sklepom pripeljale. Vindi ali Venedi se iz Veneškega preselivši v naše zdajne kraje so bili najpred po domače in sploh Krajni imenovani. Krajna = jadranska Slovenija, po nemški „das windische Land“ ali die „windischen Länder“.

Krajnske planine (Alpes Carnicae) so bile pozneje Juljevca (Alpes Juliae) imenovane po Julii Cesarji, ki prvi izmed rimskih vojskovodjev (699 ali 697 po začetku Rima, to je, kaci 55 let pred Kr.) čez nje hodil. Sextus Rufus (in Breviario c. 7.) pravi: „Pod cesarjoma Julijem in Oktavianom je bila čez Juljevco cesta narejena“.

Slovensko ime Krajna, po nemški Krain (ne Karnia) je najti, kolikor je znano, najpred v dvéh listinah cesarja Otona II. od leta 974 in 988, kjer stoji pisano Chrainmarche, Chreine. Latinščevavci so za današnje Krajnsko napravili zmanjševavno ime s končnico ola „Carniola“, in so s tim pokazali, da to ime ne pomeni cele nekdanje Krajne, ktere narod je bival od jadranskega morja do Donave. S tim ko so „Carniola“ napravili, so hotli tudi na znanje dati, da na Krajnskem oddelek tistega zaroda stanuje, ki je bil nekdanj (se vé da od tujih ust) Karni imenovan in da je Krajnsko

*) Primeri gosp. Terstenjakov zgodov. pregled „o Noriku in Noreji“ na str. 86. lista 22. letošnjih „Novic“. Vred.

en kos nekdanje Karnie, in da je Karni in Karnia eno ime s Krajni, Krajna, in da je li različno zgovarjano.

Življenje imenitnih Slovanov.

J. A. Supančič.

Bil je Supančič naš eden izmed najizverstnejših mož, ktere je krajnska zemlja rodila — zvezda lesketeca na nebu pesništva. Živel, delal in končal je verli mož na tuji zemlji, kakor več sinov domovine; ljubezen in poštovanje vsih pravednih ste ga pa povsod spremljale ter položile venec tujih cvetic na gomilo njegovo. — Opisal je življenje tega našega rojaka slavnoznani dohtar in prof. R. Puff v Mariboru. Iz življenjopisa tega posnamemo nekoliko verstic, ki bi utegnile biti zanimive bralcem „Novic“.

Bela Ljubljana je rodila Janeza Antona Supančiča 22. maja leta 1788. Stariši mu niso bili bogati, bili so pa omikani in pošteni. Hodil je mladeneč v učilnice svojega rojstnega mesta, ter uspešno doveršil nauke latinske in modroslovske. Potem je bil nekoliko časa učenik v hiši nekega vrednega plemenitnika, kjer je imel čas in priložnost pečati se s pesništvom pa tudi z dogodivščino in starinoslovjem.

Pozneje je bil namestni učitelj na gimnazii v Ljubljani, nekoliko let za tem pa učitelj zemljopisja in zgodovine v Celji. Tu posebno se je udal pesništvu, ter po časopisih priobčil mnogo prelepih plodov pesniškega duha svojega. (Posebno v nekdanjem ljubljanskem in graškem tedniku je mnogo njegovih lepih pesem). Zraven tega je tudi marljivo delal v medaljoslovju, rodoslovju in deželepisji domorodni.

Leta 1819 je bil izvoljen učitelj 5. razreda gimnazialnih šol v Mariboru. Goreča in krepka beseda v naukih, ki jih je razlagal, in prijazna obnaša ste mu naklonile vse serca njegovih učencev.

Prihajati pa so jele telesne nadloge, nevesele okolnosti in druge razmere, ktere so motile serce čutljivega pesnika. Podkopovale so notranje bitje njegovo, med tim ko na videz je bil še vesel in duša marsikterega omikanega društva.

Leta 1831 je prostovoljno premenil učilno mesto ter se podal v Koper. Nenavadni način ondašnjega življenja in druge razmere so bile uzrok, da je jel čedalje huje bolehoti, ter po britkem terpljenju umrl 26. julija 1833. Spremili so domači in tuji truplo preblagega pesnika, ktere ga so hvaležni učenci nesli na poslednje počivališče.

Zložil je bil Supančič mnogo krasnih pesem, ktere so tiskane bile po raznih časopisih; razun teh je spisal tudi „Potovanje iz Celja v Sevnico“, „v Sočbe“ itd. Na svitlo je dal tudi lepo dramo pod naslovom: „Der Türkensturm auf Marburg“.

Slovel je S. posebno v liriškem pesništvu in v pesniških pripovedkah in baladah.

Zapustil je mnogo rokopisov pesniškega in zgodovinskega obsežka, ki pa, žalibog! so se pogubili po smerti njegovi.

Bil je Supančič srednje postave; temne oči njegove so se lesketale milogoreče; gladki govor njegov naznačjal je v vsem moza, ki je bil vaju omikanega sveta.

Prerano je zamerl izverstni mož. Ime njegovo pa živi v vednem spominu prijatlov in učencev njegovih. J.Š.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz zlatnega Praga 20. apr. 12. t. m. ob 6. uri zvečer spremili smo na pokopališče z veliko žalostjo zasluženega českega spisovatelja doktorja Ant. Jungmana, viteza reda Lavoslavovega, c. k. svetovavca,

bivšega rektorja magnifika in profesorja zdravilstva na visocih šolah praških, častnega člana mnogih učenih družtev itd. Rajni bil je mlajši brat češkega „tihega genija“, po čelem izobraženem svetu slavno znanega, za česko literaturo najzaslužnejega učenika, velikega Josipa Jungmana, in kakor on, rojen v Hudlicah pri Berunu (l. 1775). Pokopan je zraven tega svojega glasovitega brata, kakor je rajni že ob življenju svojem želel. — Gosp. F. S. Kodym, izverstni vrednik českega kmetijskega lista (kteri je z novim letom svoj prejšni naslov: „Tydennik“ v bolj primerni „Hospodárské noviny“ premenil) izdal je že dva dela toliko znamenitega, občekoristnega spisa: „Najglavnejí temelji kmetijstva: kmetijska kemija (ločba) v krasnem českem prevodu, po slavnem prof. J. A. Stöckhardt-u izdelanem. Ni potreba na dolgo in široko hvaliti tega prevoda, ker se po izverstnosti svoji in — moremo po pravici reči — po zaresni izvirnosti svoji že sam hvali in priporočuje. Gotovo je, da si je dr. Kodym s tim delom za česko literaturo veliko slavo pridobil, kar poterjujejo celò ostri kritikarji česki, kteri presojevaje prvi že pred izdani del Kodymovega prevoda „kmetijske kemije“ Stöckhardtove pravijo, da ta prevod zavoljo svoje tehnične doveršenosti, krasote narodnih izrazov in še drugih mnogih prednost zares zasluži, v znanstvenem književstvu slovanskem biti izgled za vse enake dela, kterih v prihodnosti pričakujemo. — Kako marljivo bratje česki v „slovanskih Atenah“ — v Pragu zlatnem — delajo za razširjevanje časopistva, in po tem takem za popolnjenje narodnega knjižestva, naj Vam to služi za nov dokaz: da g. Jaroslav Pospíšil — knjigár, da malo tacih imamo — pripravlja veliki literarni časopis, ktere ga bo on sam izdajal. Natančneje o tem časopisu novem Vam še zdaj nič povedati nemorem, ker še ni natanko določeno, kdaj bode začel izhajati. Za gotovo pa kmalu, ker mu je že dovoljenje došlo od tukajšnjega c. k. vladnega namestništva. — Tudi zraven izhajajočih že dvéh humorističnih časopisov českých bode izhajal še tretji takošni perjadiški list. — „Lumir“ prinaša sedaj razun svojih navadnih književnih prilog vsaki teden še dvě priloge. — Slovenskim mladencem, kteri se hočejo popolnoma soznaiti s českim narečjem in njegovim književstvom, priporočujem za mladež lepi časopis, kteri pod naslovom „Zlaté Klasy“ (vrednik mu je učitelj g. Rozum) v tukajšni kamnotiskarni g. Jelineka, z lepimi podobami slavných slovanských mož in tudi drugih važných predmetov okinčan, vsaki teden enkrat na pol pôli izhaja, in za mladež obilo sladkega medu prinaša. (S tim listom se tudi premije za celo- in polletne naročnike darujejo.) Z Bogom! Zorislav.

Dostavek k članku »o Vrazovi zapuščini«.

Popisovaje zbirke narodnih pesem, nahajajočih se v Vrazovi zapuščini, nisem omenil zbirke kranjskih. Kdo jih je nabral, nevéam za celo. Mislim pa, da gosp. dr. Kočevár, vredni prijatelj Vrazov. — To v dosego večje popolnosti svojega popisa po dolžnosti svoji dostavljam *).

Spisatelj člankov: „o Vrazovi zapušč.“ in: „Še nekaj o Vr. zap.“

Iz Dervanje na Štajarsk. 2. maja. Ravno lanskemu vremenu nasprot so naši ilovnati griči letos terdni bili kot vaše Kraške skale, ker silni vetri so jih venomer brisali in sušili; razpokana zemlja in vso rastlinje je zevalo po rôsi, mali dež 28. aprila pa je vse

*) V 20. listu „Novic“ na str. 4. tega lista (60.) v 1. stolpu pri koncu članka „o Vrazovi zapušč.“ ima se namesti: „nekteri visokoučeni gosp.“ itd. čitati: „nekteri „visokoučeni“ gosp. itd.“ (to je: mož, kteri se sam med „visokoučene“ Hervate šteje) kar se — za odvernjenje vsakojakega napčnega razumljenja s tim popravlja. Pis.